

Ellert en Brammert

Volksverhaal uit Drenthe

Lang geleden was het landschap van de provincie Drenthe één groot heideveld met hier en daar moerassen en zandverstuivingen. Dit maakte er het reizen gevaarlijk. Ook rovers maakten Drenthe dikwijls onveilig. Ellert en Brammert, twee reuzen, een vader en een zoon woonden in een donker hol, midden tussen moerassen en zandverstuivingen. Via een bruggetje van planken en boomstammen moesten zij hun hol bereiken. Ramen hadden zij niet en een schoorsteen ook niet. Bij het licht van fakkels inspecteerden zij soms hun voorraad van armbanden, halskettingen en geld, veel geld. Maar ondanks alle rijkdom leidden zij een armzalig bestaan. Zij lagen en sliepen op bedden van graszoden bedekt met schapenvachten. Hun grootste plezier was het mechaniek als waarschuwing dat ze zelf hadden bedacht: zwarte, ijzersterke draden die vanuit hun hol over de heide werden gespannen. Dwars over karrensporen en vormden zo een spinnenweb. Als iemand aan zo'n draad bleef haken, dan luidde er in het hol een bel die boven het bed van Brammert hing. Dan trokken zij er op uit, midden in de nacht, ook bij slecht weer en meestal maakten zij een rijke buit. Ook stuurden zij wel eens "brieven" rond: leg honderd munten in die en die holle boom, anders steken wij je huis in de brand. En veel mensen lieten zich dan bedriegen. Als de oogst binnen was zaten de schuren vol met droog en dus brandbaar koren. Maar de eenzaamheid begon hen te vervelen. Vooral Brammert, de zoon, miste een vrouwelijk persoon in hun ongezellige woning. Vader Ellert kon dit wel begrijpen maar hij wilde liever een huishoudster, een verzorgster die kon eten koken en sokken stoppen.

Op een mooie voorjaarsdag gingen ze op zoek naar een verzorgster, een jong en fris meisje, dat tevens in hun hol zou willen wonen. Daarom gingen ze naar het dorp Orvelte. Daar zagen zij een meisje dat helemaal in haar eentje was. Ze heette Jaantien Buning en zat ongelukkig bij een boom uit te kijken over de heide. Als rijke boerendochter mocht zij niet trouwen met Harm Wever, een eenvoudige arbeiderszoon. En daarom zat ze daar om na te denken over haar leven ondanks de waarschuwingen van haar dorpsgenoten om niet te ver van huis te gaan en zeker niet alleen.

Het kostte vader en zoon maar weinig moeite haar mee te nemen naar hun woonhol. Zij bood weinig tegenstand meer, aangezien het leven in het dorp voor haar een ergernis was geworden omdat ze niet met Harm Wever mocht trouwen. Mopperend accepteerde zij haar lot. Maar Jaantien hield goede moed. Zij besepte dat zij eenmaal van beide reuzen zou winnen! De rovers namen Jaantien steeds meer in vertrouwen. Ook maakte zij handig gebruik van de bijna dagelijkse ruzies tussen vader en zoon. De vader was hevig jaloers op de zoon, omdat die meer samen met Jaantien was dan hijzelf. En de zoon verzette zich steeds meer tegen de argwaan van de vader, die er vanwege zijn leeftijd bijna niet meer op uit wilde.

Voor al de nog jeugdige Brammert werd door de invloed van Jaantien steeds een beetje een ander iemand, al hield hij zijn streken en zijn kwaadaardigheid. Zelfs liet hij zijn wapperend hoofdhaar en zijn ruige baard door Jaantien knippen, zodat hij er meer als een heer uitzag dan zijn vader. Hij moest eindelijk eens zijn gezicht veranderen, want anders zouden de mensen hem bij zijn tochten op den duur in de gaten krijgen! Hij maakte er zelfs een heel spelletje van zich telkens weer anders voor te doen: het ene seizoen droeg hij een dikke bos haar, een zware baard en een grote snor; het andere seizoen was hij helemaal kaalgeschoren, maar met een ruige muts. Ook had hij soms wel en soms geen bril op.

Op een warme dag in de zomer, bijna zeven jaar na haar komst in het rovershol, zag Jaantien eindelijk haar kans schoon. De oude Ellert was er kwaad vandoor gegaan. Ze hadden weer eens woorden om haar. Brammert was vrolijker dan ooit tevoren, mede onder invloed van een vaatje buitgemaakte brandewijn, waarvan hij met volle teugen had genoten. Hij wist van gekkigheid niet meer wat hij moest doen. Hij ging op de houten bank voor het hol zitten, in de felle zon: hij wilde op stel en sprong geschoren worden, zo glad als een jonge kerel. Jaantien pruttelde eerst wat tegen, maar ging niettemin aan het werk. Door drank, warmte en slaap overmand gleed Brammert langzaam opzij en weldra sliep hij als een marmot en snurkte hij luidruchtig. Jaantien greep snel het scheermes en sneed hem de keel af. Zo werd zij moordnares uit zelfbehoud, waardoor zij tevens haar medemensen verlost van een altijd dreigend kwaad. Zo snel ze kon rende zij over de heide, richting Orvelte. Maar kort na de moord vond vader Ellert zijn dode zoon, badend in het bloed. Hij begreep wat er was gebeurd en welke richting Jaantien was opgegaan. Met zijn reuzenstappen zou hij de jonge vrouw makkelijk kunnen inhalen. Snel pakte hij een kolossale bijl, wel twee meter lang. Maar Jaantien was al onder de eiken van het dorp, dichtbij de boerderij van haar ouders. Maar ditmaal waagde Ellert zich, in zijn grote woede, bij klaarlichte dag luidkeels schreeuwend tussen de woningen van de mensen. Al kon hij haar niet meer in handen krijgen, hij had nog steeds zijn bijl. Die kon hij haar achterna gooien en dan zou hij haar zeker raken, want in het werpen van bijlen was hij de beste!

Maar ook dit lukte hem niet: "Er zit te veel dak op het huis; in huis zijn boze geesten machteloos." Toch smiet hij zijn bijl maar die bleef trillend steken in de grote schuurdeur. Zo kwam Jaantien veilig thuis: hijgend, zeer vermoeid, maar zielsgelukkig. Vader Ellert stortte neer en stierf ter plaatse - deze nederlaag kon zijn oude hart niet meer verkroppen! Maar de snede, veroorzaakt door Ellerts moordbijl, bleef nog jarenlang zichtbaar.

Na de zeven lange en bange jaren bleek Harm zijn Jaantien nog helemaal trouw gebleven. Drie weken na haar thuiskomst vierden zij een grootse bruiloft, met wel duizend gasten uit heel de wijde omtrek. Het Grote Veld had nu meteen een bijzondere naam gekregen: Ellertsveld.